

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ, ЙОГО МЕХАНІЗМУ

БІЛАС Андрій Іванович - пошукач Національної академії внутрішніх справ, начальник Дрогобицької міліції Львівського обласного управління внутрішніх справ, полковник міліції

Соответственно цели и задания исследования методологической работы состоит система философских, общенаучных и специальных методов научного познания, которые основываются на принципах объективности, всеобщего и комплексного анализа общественных явлений, процессов и тенденций социального развития. Идетя про диалектический, логико-семантический, историко-правовой, сравнительно-правовой, системно-структурный, методы анализа, синтеза, моделирования и прочее.

Ключові слова: Європол, доктрина, поліцейський простір, регіоналізація, інтеграція, інституціоналізована система, інтеграційний простір, демократія, верховенство права.

Виникнення та розвиток європейського правопорядку і європейського поліцейського простору можна визначити результатом еволюції права ЄС, який став однією з перших міжнародних регіональних інтеграційних структур. Сучасний розвиток права, міжнародного права та його фрагментація, яка відбувається у тому числі і через регіоналізацію, є тими тенденціями, що проявляються, зокрема, у прагненні суб'єктів права національного та міжнародного, наднаціонального, досягти певних винятків з універсальних міжнародно-правових стандартів і посилюються глибокою економічною інтеграцією держав, що призводить до виникнення такого феномену міжнародно-правової реальності, як регіональний правопорядок.

Найбільшою регіоналізацією характеризується право Європейського Союзу, яке ста-

ло основою для виникнення та розвитку правопорядку ЄС. Обґрунтовано, що за своєю правовою природою ЄС є такою регіональною інтеграційною структурою, яка сформувала фрагментований міжнародно-правовий простір і міжнародну інтеграційну регіональну правову систему.

Під час дослідження європейського правопорядку і європейського поліцейського простору як міжнародно-правових феноменів варто виходити з інтегративних підходів, що дозволяє методологічно пояснити природу самого правопорядку як результату зближення різних концепцій права. В основі європейського поліцейського простору лежать ідеї та принципи, які поступово розвиваються в інституціоналізовану систему норм і стають основним регулятором суспільних відносин у рамках даного об'єднання.

На нашу думку, в основі європейського поліцейського простору лежать спільні європейські цінності, які виступають системоутворюючим елементом європейського правопорядку. Виходячи з цього, можна запропонувати наступну дефініцію: «європейський поліцейський простір – це політико-правовий простір, а саме сфера дії європейського правопорядку, де реалізуються і розвиваються форми і напрями співпраці поліцейських та інших правоохоронних органів європейських держав, відповідних наднаціональних органів та структур, міжнародних регіональних організацій.

В умовах регіональної економіко-правової інтеграції, що має місце в Європі, відбува-

ється формування спільного європейського правового простору та єдиної європейської правової системи. Цьому, перш за все, сприяє утвердження Радою Європи та Європейським Союзом, як основних умов членства в цих організаціях, визнання країнами-учасниками спільних європейських цінностей, – демократія, верховенство права, повага прав людини, які і створили передумови для формування громадянського суспільства на території їх держав-членів.

Автор також вважає, що паралельно з формуванням єдиного європейського порядку відбувається становлення єдиного громадянського суспільства. При цьому європейський правопорядок і відповідний європейський поліцейський простір, з одного боку, є детермінантою формування громадянського суспільства та утвердження принципу верховенства права, а з іншого – саме громадянське суспільство та принцип верховенства права визначають його якісні характеристики.

Підсумовуючи, доцільно обґрунтувати основну умову становлення європейського поліцейського простору – зближення правових систем європейських країн, які сформувалися як демократичні правові держави, що дотримуються принципу верховенства права та поваги прав і основоположних свобод людини. Виходячи з того, що правова система є правовою основою для формування правопорядку, автор розглядає європейську правову систему як правовий фундамент для розбудови європейського поліцейського простору.

Таким чином, формування європейського поліцейського простору та європейського правопорядку на основі європейської правової системи здійснюється внаслідок поступового зближення національних правових систем європейських країн, з одного боку, а з іншого – еволюції європейської правової системи. Стверджуючи про становлення європейського поліцейського простору під впливом зближення національних правових систем європейських країн, слід зазначити, що ці процеси необхідно розглядати у контексті зближення правових систем.

Зазначимо, що на території Європи спостерігається тенденція до зближення загального і континентального права. Цей процес

позначився і на формуванні європейської правової системи, яка увібрала в себе риси як романо-германської правової системи, так і певних ознак англосаксонської правової системи. При цьому відбувається постійна еволюція європейської правової системи. Зокрема, останньою тенденцією її розвитку є намагання уніфікувати приватноправові норми, що може призвести до початку формування єдиного європейського приватноправового порядку.

Від самого початку поняття європейський правовий простір вживалося переважно не в правовому, а в геополітичному контексті. Основна ідея, яка закладалася в це поняття, – об'єднання Сходу та Заходу. Однак поступово з геополітичної ця категорія перейшла до правової площини, оскільки у зв'язку з поліпшенням міжнародної політичної ситуації та зникнення основних ліній напруги в Європі пріоритети змістилися із геополітичних на переважно правові. В основі таких пріоритетів лежить досягнення системної сумісності правових систем європейських держав, що сприятиме ефективному та плідному співробітництву держав Європи.

Зараз поняття «європейський простір» включає в себе весь той позитивний досвід, який було накопичено у ході еволюції форм співробітництва держав Європи.

Правова система стає правовою основою для формування європейського правопорядку, європейський простір – правовим середовищем, в якому він встановлюється, розвивається та підтримується; європейське право виступає його основним регулятором; європейське праворозуміння та правова культура – засобами посилення ефективності функціонування. Останні, з точки зору концепції інтегративного права, поєднують у собі всі сутнісні правові характеристики та форми прояву права у соціумі.

Аналіз європейського поліцейського простору змушує зупинитись на його суб'єктному складі. Так, по-перше, незаперечним є виокремлення держав як основних суб'єктів правовідносин внутрішньодержавного і міжнародного, наднаціонального масштабів. По-друге, це існуючі у даній сфері міжнародні організації, їх органи загальної та спеціальної компетенції.

Тут доцільно виокремити Європейський поліцейський офіс (Європол) – правоохоронний орган Європейського Союзу. Основним завданням Європолу є боротьба з тяжкими міжнародними злочинами та тероризмом шляхом координації та співпраці між державами-членами Європейського Союзу та іншими країнами і міжнародними організаціями. Серед основних напрямків роботи Європолу слід виокремити боротьбу з тероризмом, міжнародною наркоторгівлею, відмиванням грошей, організованим шахрайством, підрубкою євро та контрабандою і торгівлею людьми.

Правову базу взаємодії Європолу з партнерами визначають два види Угод – Угода про стратегічне співробітництво та Угода про оперативне співробітництво. Ці угоди Європол укладає з третіми країнами – державами, що не входять до Європейського Союзу.

Законодавче підґрунтя міжнародного співробітництва з Європолом можна визначити наступним чином:

04.12.2009 – у м. Києві підписано Угоду між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво;

05.10.2010 – Верховною Радою України прийнято Закон України № 2576-VI “Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво”;

26.10.2010 – Закон України “Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво” підписано Президентом України;

12.11.2010 – Закон України “Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво” набрав чинності.

28 січня 2011 року наказом Міністра внутрішніх справ України у структурі Робочого апарату Укрбюро Інтерполу створено відділ взаємодії з Європолом, на який покладено функції Національного контактного пункту із взаємодії з Європейським поліцейським офісом (Європол).

Зокрема, до функцій відділу входять організація та координація співробітництва компетентних органів України (Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки Украї-

ни, Міністерства доходів і зборів України, Державної прикордонної служби України, Державної служби фінансового моніторингу України, Генеральної прокуратури України) з Європолом, а також напрацювання заходів, спрямованих на вдосконалення механізму взаємодії.

Наразі МВС України у співпраці з центральними органами виконавчої влади України опрацьовується проект Угоди про оперативне співробітництво з Європолом. Після відповідного вивчення Українською стороною положень проекту вказаної Угоди і напрацювання узгодженої позиції буде започатковано переговорний процес між Україною та Європолом з метою підписання Угоди про оперативне співробітництво.

Укладення Угоди про оперативне співробітництво є важливим кроком співпраці між Україною та Європейським поліцейським офісом. Зазначена Угода надасть можливість Україні не тільки здійснювати обмін стратегічною та технічною інформацією з Європолом, як це передбачено чинною Угодою між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво, але й безпосередньо брати участь у спільних заходах з розслідування злочинів, обмінюватись оперативними та персональними даними тощо.

В Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС визнано, що важливою умовою для зміцнення економічних та інших зв'язків між Україною та Співтовариством є зближення існуючого і майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства. Таке зближення має відбуватися шляхом «вирівнювання» (приблизної адекватності) національного законодавства з *acquis communautaire*. Тобто основною передумовою для входження в єдиний європейський правопорядок є максимальне наближення національної правової системи до *acquis communautaire*, що є основою правопорядку ЄС.

Повна імплементація основних правових положень, норм і стандартів ЄС, запровадження у внутрішню систему права поняття правового інституту європейського правопорядку та розробка правових засобів для його застосування на території України дозволять

АНОТАЦІЯ

Відповідно до мети та завдань дослідження методологічну основу роботи складає система філософських, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, які ґрунтуються на принципах об'єктивності, всебічності та комплексного аналізу суспільних явищ, процесів і тенденцій соціального розвитку. Йдеться про діалектичний, логіко-семантичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, методи аналізу, синтезу, моделювання тощо.

суттєво прискорити процес євроінтеграції і, у першу чергу, входження у європейський правовий простір. Саме адаптоване до європейського національне законодавство стане основою для фундаментальної перебудови всіх сфер життя суспільства та дозволить Україні утвердитися як державі, яка має ті ж самі цінності, ту ж саму структуру, таке ж саме верховенство права, як і країни – члени ЄС.

Євроінтеграційні прагнення України висувують перед нею завдання проведення кардинальних правових, економічних та соціальних реформ на основі основоположних принципів європейського права, а саме: принципу верховенства права та принципу формування правової держави. Для реалізації євроінтеграційних прагнень України, зокрема приєднання до ЄС, на її території має бути розбудовано демократичну, правову та соціальну державу, адже дотримання принципів правової держави, де панує верховенство права, є обов'язковою вимогою для вступу до ЄС.

Важливими кроками на шляху розбудови демократичної, правової та соціальної держави мають бути не тільки рамкові, декларативні закони правозахисного та соціального спрямування, а повністю змодельовані європейські правові «інструменти», які стимулюватимуть встановлення європейського правопорядку, у тому числі в соціальній сфері.

У контексті адаптації українського законодавства до законодавства ЄС та досягнення відповідності українського права праву ЄС доцільним видається здійснення, за потреби, кодифікації національного законодавства, у першу чергу, в пріоритетних сферах адаптації, визначених в Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС,

що сприятиме гармонізації законодавства в ключових сферах, у яких передбачено виконання міжнародних зобов'язань України.

Література

1. Теория государства и права / Под ред. М.Рассолова и др. – М., 2000. – С.346.
2. Кельман М.С., Мурашин Г.О. Загальна теорія права. – К., 2002. – С.222.
3. Общая теория государства и права: Академический курс: В 2-х т. / Под ред. проф. В.Н.Марченко. – М., 2000. – Т.2. – С.535.
4. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И.Матузова и А.В.Малько. – М., 2001. – С.563.
5. Великий енциклопедичний юридичний словник / Під. ред. Ю.С.Шемшученка. – К., 2007.- С.696.
6. Васильев А.М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права. – М., 1976.
7. Крыжановский А.Ф. Правовые отношения в контексте теории современного правопорядка // Научный вестник Международного гуманитарного университета. – 2011. – №1. – С. 6-10.
8. Парсонс Т. Система современных обществ. – М., 1998. – 270 с.
9. Оніщенко Н.М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: Проблеми, реалії, перспективи: Монографія. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 320 с.
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. – Вид. 5-те. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.
11. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. –Харків: Еспада, 2006. – 776 с.
12. Макар В. Р. Роль ЄС у формуванні єдиних для Європи правової системи, правопорядку та правового простору / В. Р. Макар // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 4 (7). – С. 140-144.
13. Артёмов В.М. Правопорядок в современном российском обществе: социально-философский анализ : автореф. дисс... докт. филос. наук. – Москва, 1999. – 48 с.
14. Панаріна Н.В. Право як нормативна основа формування правопорядку: Дисерт. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук // Націон. юрид. академія ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2008. – 202 с.
15. Ушаков О.М. Проблемні питання дослідження правового порядку // Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри: тези міжнар. науково-практ. конфер. – Од.: Фенікс, 2008. – С. 102–104.
16. Чукаева В.А. Правопорядок: основные концепции, понятия и типологии в теории права // Сучасний право-порядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри: тези міжнар. науково-практ. конф. – Од.: Фенікс, 2008. – С. 77–79.